

PROBLÉMY ZVYŠOVANIA KVALIFIKÁCIE V SÚVISLOSTI S ROZVOJOM VEĽKOPRIESTOROVEJ KOOPERÁCIE

B. FOLTÍN, L. SIROTSKÝ

FOLTÍN B., SIROTSKÝ L. (Economic Research Institute for Agriculture and Food, Bratislava). *Qualification Improvement in Connection with the Development of Extensive Cooperation*. Sbor. ÚVTI - Sociol. zeměd. 11 (2) : 101-110, 1975.

Extensive cooperation in agricultural production brings along problems the solution of which is connected with changes in technological as well as economic and social spheres. The growing of technological level leads to a general increase of the proportion of qualified labor thus determining the requirements of qualification level for the managing staff and production manpower. Its securing requires therefore a tenacious, planned approach to professional preparation of the workers, encompassing a solution of the problems of further training of workers already active in the production, as well as selection and professional specialization of those reckoned with in the future. Evidence obtained from investigations of the present state of qualification level, especially of the production workers, in the cooperative districts of Spišská Nová Ves, Liptovský Mikuláš and Galanta, in connection with the plan of production development to 1990, indicates the necessity of intensive qualificational growth of the workers. This is associated with the requirement of establishing an adequate educational system. Yet, the problems of workers education cannot be confined to merely professional specialization, but should be taken as a source of comprehensive technological, economic and political knowledge, both theoretical and practical. Only thus trained worker will be able to fulfil the production tasks on the required level, participate in the management and act as an initiative and politically correctly oriented member of the work collective.

V záveroch XIV. zjazdu KSČ a v uzneseniach ÚV KSČ a ÚV KSS z apríla 1972 sú rozpracované politické smernice pre koncentráciu a špecializáciu poľnohospodárskej výroby cestou kooperácie a integrácie súčasných poľnohospodárskych podnikov.

V súvislosti s hľadaním konkrétnych ciest pre realizáciu ďalšej intenzifikácie a racionalizácie poľnohospodárskej výroby na Slovensku v zmysle uvedených politických smerníc uložilo Ministerstvo poľnohospodárstva a výživy SSR výskumnej základni vypracovať návrh organizácie komplexných kooperačných zoskupení v troch okresoch: Spišská Nová Ves, Liptovský Mikuláš a Galanta, ako ideový podklad pre experimentálne overenie komplexnej kooperácie v rámci územne uceleného veľkopriestorového kooperačného obvodu. Kooperačný obvod (KO) v Spišskej Novej Vsi má výmeru 25 140 ha p. p., z toho 14 600 ha o. p. a združuje 12 JRD, 2 ŠM a 6 obcí JHR; KO L. Mikuláš má 15 192 ha p. p., 6294 ha o. p., združuje 6 JRD a 1 ŠM; KO v Galante má 27 676 ha p. p., z toho 26 543 ha o. p. Na jedného trvale činného pracovníka pripadlo v r. 1974 od 7,67 ha p. p. v KO Sp. Nová Ves do 5,25 ha p. p. v KO Galanta.

Projekt štruktúry výroby vypracoval Ústav pre vedeckú sústavu hospodárenia v Bratislave. Návrh na systém riadenia jednotlivých KO spracoval

coval VÚEPVŽ, oddelenie organizácie socialistických poľnohospodárskych podnikov. Plnej integrácie v experimentujúcich KO sa má dosiahnuť v r. 1990. V nadväznosti na uvedené projekty vypracovalo sociologické oddelenie VÚEPVŽ v Bratislave rámcový projekt sociálneho rozvoja KO, ktorý sa bude postupne spresňovať v súlade s empirickými poznatkami získanými pri realizácii projektu. V tomto príspevku budeme venovať pozornosť niektorým problémom kvalifikácie.

KVALIFIKAČNÁ STRUKTÚRA A JEJ ZLEPŠENIE

METODICKÉ POZNÁMKY

Ako triediaci znak, ktorý má umožniť posúdiť úroveň kvalifikácie fyzicky pracujúcich trvale činných pracovníkov, bolo možné zvoliť len formálnu prípravu na výkon profesie, pričom sme za kvalifikačný znak pokladali aj úroveň všeobecného školského vzdelania. Pri danej úrovni personálnej evidencie manuálnych pracovníkov nie je možné zistiť, či formálna kvalifikácia bola orientovaná na poľnohospodárstvo alebo iné odvetvie národného hospodárstva. Netriedili sme preto napríklad kvalifikačný znak „vyučení“ podľa toho, či išlo o poľnohospodársky alebo nepoľnohospodársky odbor. Predpokladáme, že úplné stredné všeobecné vzdelanie v spojení s praxou je u manuálnych pracovníkov rovnocenné s odbornou prípravou na profesiu, ktorá je zachytená pod znakom „vyučení“.

V súvislosti s technickou prestavbou a mechanizáciou socialistického poľnohospodárstva bolo nevyhnutné pristúpiť k masovému zvyšovaniu kvalifikácie netradičnými metódami – rozličnými druhmi krátko a dlhšie trvajúcich kurzov. Toto úsilie podstatne prispelo k zvýšeniu kvalifikačnej úrovne pracujúcich v socialistickom poľnohospodárstve. Predpokladali sme, že v spojení s praxou sa získala odborná kvalifikácia, ak kurz trval aspoň mesiac. Iné formy zvyšovania kvalifikácie, ktoré istotne prispeli k prehĺbeniu kvalifikačnej úrovne (rozličné krátkodobé kurzy, inštruktáže, závodné a družstevné školy práce) nebolo možné kvantifikovať.

Úroveň kvalifikácie úzko súvisí s profesionálnou rolou, preto sme triedili dosiahnutý stupeň kvalifikácie podľa pracovného zaradenia pracovníkov v súlade s ročným výkazom JRD. V prognostickom období sme roztriedili plánovaných pracovníkov podľa pohlavia a úrovne kvalifikácie. Osobitne sme triedili ostatných pracovníkov rastlinnej výroby (RV), a to do troch stupňov, ktoré približne zodpovedajú vyučeným, odborne pripraveným v kurzoch a zaučeným v podnikoch. Porovnanie súčasného stavu a potreby kvalifikovaných pracovníkov určuje objem školenia, resp. nábory kvalifikovaných pracovníkov.

Úroveň odbornej prípravy je v úzkej korelácii s vekom. Čím sú pracovníci mladší, tým majú vyššiu priemernú úroveň kvalifikácie. To znamená, že s prirodzenou obmenou pracovníkov sa bude zvyšovať aj kvalifikačná úroveň kolektívov KO.

KVALIFIKAČNÁ ÚROVEŇ VÝROBNÝCH PRACOVNÍKOV V ROKU 1973 A NORMATÍVNE VYŽADOVANÁ KVALIFIKAČNÁ ÚROVEŇ V ROKOCH 1975–1990

Kvalifikačnú úroveň výrobných pracovníkov v jednotlivých KO sme kvantifikovali podľa najvyššej dosiahnutej úrovne školského vzdelania a podľa formy profesionálnej prípravy. Roztriedili sme ich do šiestich sku-

pín: na pracovníkov s úplným stredným odborným vzdelaním, s úplným stredným všeobecným vzdelaním, s nižšou strednou školou, vyučených, absolventov kurzov a pracovníkov so základným vzdelaním. Všetci výrobní pracovníci boli roztriedení podľa pohlavia a v rámci tohto znaku podľa príslušnosti k výrobným odvetviam.

Na charakteristiku úrovne kvalifikácie uvádzame niekoľko orientačných údajov.

Profesionálnu prípravu pre robotnícke profesie (vyučení, kurzy) malo v KO Spiš. Nová Ves 14,3 %, v KO L. Mikuláš 27,1 % a v KO Galanta 21,2 % všetkých pracovníkov. Najfrekvencovanejšou formou kvalifikačnej prípravy boli „vyučení“, ktorí tvorili približne polovicu všetkých kvalifikovaných výrobných pracovníkov. Absolventi kurzov mali v priemere 40–45 % podiel z kvalifikovaných v KO Spiš. Nová Ves a Galanta, v L. Mikuláši prevládali vyučení a absolventi kurzov mali len 18 % podiel z kvalifikovaných pracovníkov. Úroveň kvalifikácie v tomto KO ovplyvnila predovšetkým vyššia vzdelanostná úroveň pracovníkov ŠM.

Pracovníci s vyšším školským ako základným vzdelaním tvorili zo všetkých výrobných pracovníkov 1 % v Spiš. Novej Vsi, 1,2 % v Galante a 6,6 % v KO L. Mikuláš.

Zvlášť významná je distribúcia kvalifikovaných pracovníkov podľa profesionálnych skupín. Najvyššiu úroveň kvalifikačnej prípravy mali pracovníci v dielňach a remeslníci, z ktorých bolo vyučených alebo absolvovalo dlhšie ako jednomesačné kurzy 71,3 % v Spiš. Novej Vsi a až 93,4 % v L. Mikuláši. Druhou skupinou s najvyššou úrovňou kvalifikácie boli traktoristi a šoféri, z ktorých bolo podľa jednotlivých KO 22–44 % vyučených a 26–60 % absolvovalo dlhšie trvajúce kurzy.

Podiel pracovníkov v pridruženej výrobe s vyšším ako základným vzdelaním sa pohyboval medzi 42–72 %. Vo vlastnej poľnohospodárskej výrobe bolo len medzi ovčiarimi v Spiš. Novej Vsi a Galante 12 % pracovníkov s vyšším ako základným vzdelaním. Približne polovica pracovníkov s vyšším ako základným školským vzdelaním pracovala ako pomocní pracovníci na úseku správy a riadenia. Vo vlastnej poľnohospodárskej činnosti – na úseku rastlinnej a živočíšnej výroby – nemá viac ako 99 % nijakú formálnu prípravu na svoju profesiu.

Zvlášť hlboký rozpor je v úrovni kvalifikácie žien a mužov. Zatiaľ čo 43,2 % v KO L. Mikuláš, 24,9 % v KO Spiš. Nová Ves a 31,5 % v KO Galanta mužov prešlo kurzami alebo sú vyučení, prípadne majú vyššie školské vzdelanie, pracujú vo všetkých KO len ženy so základným vzdelaním až na L. Mikuláš, kde síce má 6,3 % žien vyššie ako základné vzdelanie, sú však zadelené výhradne ako pomocné pracovníčky v správe a riadení.

Možno teda konštatovať, že práve na úseku vlastnej poľnohospodárskej činnosti – až na traktoristov – prakticky nepracujú nijakí pracovníci buď s vyšším ako základným vzdelaním alebo s nejakou prípravou na svoju profesionálnu rolu. Len pohľad na štruktúrne rozmiestnenie kvalifikovaných manuálnych pracovníkov ukazuje skutočnú a veľmi nepriaznivú kvalifikačnú úroveň pracovníkov v poľnohospodárstve, osobitne žien.

V súvislosti so stanovením potreby pracovníkov na roky 1975 až 1990 sme vypočítali aj potrebnú normatívnu kvalifikačnú štruktúru pracovníkov rastlinnej a živočíšnej výroby. U všetkých traktoristov sme predpokladali.

že pôjde výhradne o vyučených pracovníkov, ostatných pracovníkov RV sme roztriedili do troch stupňov podľa úrovne kvalifikácie. Do I. stupňa sme zaradili vyučených pracovníkov s kvalifikáciou „pomocný mechanizátor“, do II. stupňa vyučených pracovníkov-pestovateľov poľnohospodárskych plodín a do III. kvalifikačného stupňa sme zaradili zaučených pracovníkov v rámci podnikového výchovného systému.

Pracovníkov živočíšnej výroby sme roztriedili podľa úrovne kvalifikácie do dvoch stupňov: vyučených v inštitucionalizovanom výchovnom systéme a vyučených v rámci výchovy priamo v poľnohospodárskych podnikoch. Predpokladáme, že v roku 1990 v zásade všetci manuálni pracovníci v bezprostrednej poľnohospodárskej výrobe budú kvalifikovaní robotníkmi.

U ostatných pracovníkov pomocnej a doplnkovej výroby predpokladáme kvalifikáciu „vyučený“ príslušného smeru.

U pracovníkov vo vedení a správe predpokladáme v r. 1990 výhradne vysokoškolské vzdelanie u 33 % a u 66 % stredoškolské vzdelanie.

Potrebnú úroveň kvalifikácie výrobných pracovníkov v RV a ŽV podľa percentuálneho podielu z celkového počtu a podľa kvalifikačných stupňov uvádzame v tab. I a II.

I. Celková potreba ostatných pracovníkov v r. 1975 podľa kvalifikácie v % — Total need of the other workers in 1975 according to qualification in %

Kooperačný obvod	Rastlinná výroba			Živočíšna výroba	
	Kvalifikačný stupeň				
	I.	II.	III.	I.	II.
Liptovský Mikuláš	13,5	45,1	41,4	22,3	77,7
Galanta	13,6	36,5	49,9	26,0	74,0
Spišská Nová Ves	11,5	13,7	74,8	24,2	75,8

II. Celková potreba ostatných pracovníkov v r. 1990 podľa kvalifikácie v % — Total need of the other workers in 1990 according to qualification in %

Kooperačný obvod	Rastlinná výroba			Živočíšna výroba	
	Kvalifikačný stupeň				
	I.	II.	III.	I.	II.
Liptovský Mikuláš	12,1	51,7	36,2	48,9	51,1
Galanta	9,8	52,8	37,4	51,2	48,8
Spišská Nová Ves	12,6	39,5	47,9	43,2	56,8

Ako je z tabuliek vidieť, už v súčasnosti je potrebná podstatne vyššia úroveň kvalifikácie pracovníkov RV, ako je terajšia, pritom i kvalifikačná úroveň traktoristov je úplne nedostatočná. Táto okolnosť je vážnou brzdou technického a organizačného pokroku v našom poľnohospodárstve.

V odvetviach vlastnej poľnohospodárskej činnosti má však prebehnúť urýchlene inovačný proces. Organizačno-technické inovácie predpokladajú

vyššiu úroveň kvalifikácie, predovšetkým dôslednú formálnu kvalifikačnú prípravu, pretože len na formálnu prípravu, ktorá sprostredkuje istú sumu teoretických poznatkov, možno nadväzovať pri ďalšom zvýšení kvalifikácie a pri prehĺbovaní špecializácie. Formálne vzdelanie sprostredkuje aj jazyk, ktorý je veľmi dôležitý pri komunikácii v sociálnom systéme socialistických poľnohospodárskych podnikov, a to nielen pri koordinácii vlastného pracovného procesu a komunikácii medzi vedúcimi a vedenými, ale podmieňuje aj účasť pracujúcich na riadení. Malú účasť na členských schôdzach a nízku aktivitu v orgánoch sprostredkujúcich demokratickú účasť pracujúcich možno aspoň čiastočne vysvetliť tým, že základná masa pracujúcich nerozumie ekonomickému a účtovníckemu pojmovému aparátu, ktorý vedúci pracovníci používajú keď informujú ostatných pracovníkov o ekonomickej situácii, výsledkoch hospodárenia i o plánoch ďalšieho rozvoja. Preto kvalifikačná orientácia výrobných pracovníkov v socialistickom poľnohospodárstve nemôže byť zameraná výhradne na ovládanie techniky, ale musí sprostredkovať aj základné politické, ekonomické a organizačné poznatky, ktoré umožnia všetkým pracovníkom socialistických poľnohospodárskych podnikov orientáciu v celom socioekonomickom systéme poľnohospodárstva. Taká príprava na profesiu je aj predpokladom úspešného sebazvedelávania na základe časopisov a odbornej literatúry.

Všestranne zvyšovanie kvalifikačnej úrovne bude mať osobitne veľký význam v relatívne zložitom socioekonomickom systéme KO. Preto bude jedným zo základných predpokladov úspešného budovania veľkopriestorových kooperácií intenzívna propagačná, výchovná a vzdelávacia aktivita vedení KO. Túto činnosť treba diferencovať podľa profesionálnych skupín. Osobitne veľkú pozornosť treba venovať ženám vo vlastnej poľnohospodárskej výrobe, ktoré prakticky nemajú nijakú formálnu prípravu, majú však dlhoročnú prax a veľké skúsenosti hlavne v živočíšnej výrobe. S ich pracovnou účasťou treba počítať aj v plánovaných špecializovaných výrobných jednotkách s hromadnou výrobou na vysokej technickej úrovni. Vychádzajúc z analýzy konkrétnych podmienok je treba vytvoriť účinný systém výchovy v každom KO. Pritom výchovnému procesu a metódam výuky je treba venovať mimoriadnu pozornosť a prispôbiť ich možnostiam jednotlivých socioprofesionálnych skupín.

Sústavné zvyšovanie kvalifikácie musí umožniť dosiahnuť účastníkom istý kvalifikačný stupeň, ktorý bude mať význam pri zaradovaní pracovníkov do kvalifikačnej a platovej triedy. Odborná výchova musí byť v KO orientovaná na prípravu relatívne úzko špecializovaných pracovníkov v organickej nadväznosti na štruktúru špecializovanej výroby v KO. Politicko-ekonomická výchova by mala mať však podstatne širší záber, ktorý by umožňoval všetkým pracovníkom chápať ekonomické a organizačné súvislosti ich práce v rámci celej kooperačnej sústavy.

V súvislosti s odbornou prípravou, stabilizáciou a budúcim profesionálnym rozmiestnením pracovníkov KO treba spresniť personálnu evidenciu v organizáciách KO. Pokladáme za potrebné zaviesť personálne karty aj u stálych výrobných pracovníkov, na ktorých by sa evidovali údaje o osobných pomeroch, zdravotnom stave, pracovnom zaradení, kvalifikačnej úrovni, zárobku atď. v rozsahu ako sa to robí v priemysle. Takáto evidencia je nutná, ak má byť personálna práca sústavná a má podstatne zvýšiť starostlivosť o pracujúcich.

Charakteristickým znakom priemyslovo organizovanej rastlinnej a živočíšnej výroby je stále rastúca strojová práca. Avšak nie mechanizácia jednotlivých prác a pracovných úsekov, ale využívanie celých vzájomne zladených strojových systémov vo výrobných jednotkách primárnej poľnohospodárskej výroby je rozhodujúce. Mimo efektívneho využívania moderných výrobných prostriedkov, ich ošetrovania a údržby, má osobitný význam ich obsadzovanie kvalifikovaným personálom. Kvantitatívny a kvalitatívny nedostatok kvalifikovaných pracovníkov je dôkazom, že súčasný systém výchovy má vážne nedostatky. Súčasný stav kvalifikácie už vyučeních pracovníkov nezodpovedá perspektívnym požiadavkám. Preto treba organizovať sústavné školenie nových pracovníkov a doškolovalenie vyučeních pracovníkov. Samé podniky nie sú schopné pre niektoré profesie organizovať proces zvyšovania kvalifikácie. Tejto úlohy sa môže úspešne zhostiť len systém štátnej starostlivosti o zvyšovanie kvalifikácie, ktorý sa bude opierať o normatívnu základňu. Súčasne s manuálnymi pracovníkmi treba školiť v ovládaní techniky aj vedúcich, ktorí organizujú výrobný proces — agronómov, mechanizátorov, normovačov, vedúcich pracovných skupín a údržbárov. Mimoriadnu pozornosť treba venovať ženám — modernú techniku môžu totiž úspešne obsluhovať aj ženy. Výchove a zaraďovaniu žien, ktoré v dôsledku rastúcej komplexnej mechanizácie budú vyradované z pracovného procesu, treba venovať osobitnú pozornosť aj z hľadiska fyziologického, organizačného a lekárskeho.

Doškolovalenie mechanizátorov môže byť účinné len vtedy, ak bude exaktne plánované. Aby bolo možné dôsledne zabezpečiť proces zvyšovania kvalifikácie je nutné, aby školiace miesta — predovšetkým STS — vypracovali výchovné plány. Tieto plány majú obsahovať druhy kurzov, presné termíny ich konania, počet účastníkov a zoznam podnikov, ktoré majú delegovať pracovníkov. Takéto plánovanie je nutné, ak sa má školenie uskutočniť bez ťažkostí. Plán však možno zostaviť len vtedy, keď je jasné ako majú byť strojové systémy personálne obsadené a predovšetkým kto ich má obsluhovať. Pritom musí platiť zásada, že treba zabezpečiť viacsmennú prevádzku strojových systémov a ďalej je nutné zabezpečiť aj rezervu kvalifikovaných pracovníkov. Vedúci výroby na OPS by mali zabezpečovať dostatok kvalifikovaných pracovníkov na svojich úsekoch pre komplexné využívanie novej techniky vo viacsmennej prevádzke na základe dlhodobého plánovania výuky a doškolovalenia mechanizátorov. Mali by taktiež byť zodpovední za kvalitu výuky. KPS by mali metodicky riadiť celý proces výuky a doškolovalenia.

Pôjde vlastne o zabezpečenie profesionálneho vývoja na úrovni potrebnej kvalifikácie na základe dlhodobých kádrových programov. Zdôvodnené perspektívne programy kádrového vývoja by mali vypracovať všetky poľnohospodárske podniky. Zostavenie takýchto programov má usmerňovať a kontrolovať OPS.

Pracovníci, ktorí boli delegovaní podnikmi a kurzy úspešne absolvovali, musia mať istotu že skutočne budú s príslušnými strojmi pracovať lebo len tak je možné očakávať, že vyvinú potrebné úsilie, aby úspešne zvládli predpísané učivo, a ostatne je to aj otázka ekonomickej racionality.

Rozsiahly výchovný program, ktorý vyvoláva narastajúca komplexná mechanizácia poľnohospodárskej výroby, možno úspešne zvládnuť len vtedy, keď príslušné riadiace orgány, podniky a výchovné inštitúcie budú úzko spolupracovať. Treba však preskúmať, či súčasná kapacita výchovných zariadení je dostatočná a ako ju treba rozšíriť, aby stačila perspektívnej potrebe.

V súvislosti s doškolovaním treba riešiť aj zložité organizačné problémy. Zatiaľ čo základná výuka sa môže uskutočňovať celý rok a teda učebné pomôcky (stroje, strojové linky, zariadenia) a inštruktori sú plne využití, je nutné organizovať doškolovanie mechanizátorov už z prevádzkových dôvodov v mimosezónnom období. Tým sa v istom časovom úseku – predovšetkým v zime – podstatne zvýši potreba inštruktorov a pomôcok. Týchto inštruktorov, ako aj príslušné stroje, bude možné získať z poľnohospodárskych podnikov. Príprave dočasných inštruktorov na ich výchovnú funkciu bude potrebné venovať mimoriadnu pozornosť.

Na úrovni kraja je treba vybudovať stredisko pre doškolovanie vedúcich pracovníkov na úseku mechanizácie z podnikov, kooperačných zariadení, OPS, STS, inštruktorov v odborných kurzoch a učiteľov poľnohospodárskych škôl. Tieto krajské strediská by súčasne mali organizovať výmenu skúseností pre vedúcich skupinového nasadzovania mechanizačných strojových systémov.

V súvislosti s uvedeným výchovným programom treba riešiť aj systém financovania.

Krajské školiace centrum by malo svojou organizátorskou činnosťou podstatne prispieť k tomu, aby sa zabezpečil kvalifikačný predstih pri kádrom zabezpečovaní organizácie rastlinnej a živočíšnej výroby na priemyselných princípoch.

Pre živočíšnu výrobu treba vybudovať školiace pracoviská pri špecializovaných podnikoch s hromadnou, technicky a organizačne dokonale vybudovanou výrobou. Perspektívne by na Slovensku mohol byť jedným zo školiacich pracovísk Majetok stálej celoštátnej poľnohospodárskej výstavy v Nitre.

Osobitne veľkú pozornosť treba venovať školeniu členov osádiek do prevádzky uvádzaných nových veľkokapacitných objektov živočíšnej výroby.

PLÁNOVANIE KVALIFIKAČNEJ ŠTRUKTÚRY

Prechod na priemyselný typ výroby si vyžaduje stály predstih kvalifikácie v porovnaní s aktuálnou potrebou, a to nielen čo do množstva, ale aj čo do novej kvality poznatkov prakticky od každého pracovníka v poľnohospodárstve.

Sústavné zvyšovanie na prax orientovanej odbornej kvalifikácie je rozhodujúcim predpokladom pre zvyšovanie materiálneho a duchovného bohatstva spoločnosti a pre rast produkcie každého podniku. V prvom rade podnikoví ekonómi a organizátori si musia viac všimnúť tento základný subjektívny predpoklad racionalizácie výroby a vypracovať požiadavky na kvalifikačnú štruktúru jednotlivých odborníkov i celých pracovných kolektívov. Riešenie tejto požiadavky treba spojiť s riadením reprodukcie pra-

covníkov. Prestavbu kvalifikačnej štruktúry treba dlhodobe plánovať a zabezpečovať.

Pri plánovaní kvalifikačnej štruktúry možno sa opierať o poznanie niektorých tendencií vyplývajúcich z doterajšieho vývoja, ktoré sme uplatnili aj v prognóze perspektívnej potreby pracovníkov do roku 1990.

Ide o nasledujúce momenty:

a) Vedeckotechnický pokrok povedie k rastúcemu podielu duševnej práce a bude klásť vyššie požiadavky na inžiniersko-technickú prácu, a tým predovšetkým na potrebu pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním. Možno predpokladať, že v živočíšnej výrobe ich bude treba približne 18 % zo všetkých pracujúcich na farmách. Budú činní nielen ako vedúci pracovníci, ale aj ako špecialisti budú bezprostredne produkčne činní. V rastlinnej výrobe bude tento pomer asi 5 : 1. Podiel odborníkov s formálnou kvalifikáciou v priemysle a v poľnohospodárstve by sa mal do roku 1990 vyrovnáť.

b) Pri prechode na priemyselné metódy organizácie výroby nadobúda podstatne väčší význam príprava výrobného procesu a jeho kontrola, tým stúpne tiež rola odborníkov s vysokoškolským a stredoškolským vzdelaním. Pôjde predovšetkým o technických vedúcich, technologov, ekonómov, veterinárov a iných odborníkov, ktorí budú pôsobiť pri príprave výrobného procesu a tiež priamo vo výrobnom procese ako jeho organizátori.

Napríklad v kravíne pre 1200 kusov bude pravdepodobne nutné zriaďiť miesto pre pracovníka zodpovedného za kŕmenie, ktorý bude mať rozsiahle vedomosti z podnikovej ekonomiky, ekonomiky a organizácie výroby mlieka, výživy zvierat a tiež kŕmnej techniky. Takýto pracovník bude potrebovať vysokoškolské vzdelanie. Bude zodpovedať za systém kŕmenia na vedeckých základoch. Náklady na kŕmenie dosiahnu v takomto zariadení okolo 14 mil. Kčs a teda racionálne využitie a správna štruktúra krmív bude rozhodovať o hospodárnosti výroby. Lepšie využitie krmív o 0,25 % zaplatí tohto špecialistu.

c) Progresívne zmeny v materiálno-technickej základni majú objektívne podstatne vyššie kvalifikačné nároky na ich dokonalé zvládnutie, ako pri nízkej úrovni technológie. Tým rastie význam sprostredkovania technických a technologických znalostí všetkých pracovníkov včítane vedúcich.

d) Jedným z dôležitých problémov ďalšieho vývoja profesionálnej štruktúry bude napríklad profesia veterinárneho technika ako spolupracovníka lekára-veterinára. Tento výrobný pracovník bude v podniku modifikáciou odborného pracovníka so základnou profesiou zootechnik-mechanizátor.

e) S rastom koncentrácie výroby pri využívaní progresívnej techniky porastie aj význam profesií so širším národohospodárskym profilom, napríklad údržbárov a opravárov, odborníkov pre dopravu, účtovníkov skladového hospodárstva, plánovačov, kontrolórov, ako aj sociálnych a kádrových pracovníkov. Platí to pre výrobných pracovníkov, ako aj pre odborníkov s vysokoškolskou a stredoškolskou kvalifikáciou. Ich výchovu treba dlhodobe plánovať a dohodnúť s inými odvetvami národného hospodárstva a so správou školského systému.

Výchova budúcich odborníkov na všetkých profesionálnych stupňoch má byť orientovaná na prax. Jadrom takejto výuky a výchovy, ako to ukazujú sovietske skúsenosti, je úzka spolupráca medzi školiacimi inštitúciami a stálymi partnerskými podnikmi s najpokročilejším stavom techniky, technológie a organizácie výroby. K systému praktickej výuky treba počítať aj využívanie významných praktikov ako aj prednášateľov a vedúcich seminárov pre špeciálne úseky výučby. Sem patrí aj využívanie vedcov, vedúcich pracovníkov štátnej správy, význačných inžinierov, konštruktérov a iných skúsených odborníkov s rozhľadom vo vyučovacom procese všetkých stupňov odborných poľnohospodárskych škôl.

Systém výuky a výchovy treba sústavne kriticky analyzovať a hodnotiť, aby bol zosúladený s dynamikou vývoja vedy a techniky a s rýchle sa meniacimi podmienkami a potrebami praxe.

Pri výchove odborníkov v poľnohospodárstve má veľký význam otázka správneho pomeru medzi špeciálnymi a všeobecnými znalosťami. Pri riešení tejto otázky treba vychádzať zo všeobecného a správneho poznatku, že široké všeobecné vzdelanie má veľký význam pre formovanie osobnosti, svetonázoru a že úzka odborná príprava vedie k obmedzenému špecialistovi, ktorý nevidí súvislosti svojej práce a je málo schopný reagovať na nové javy. Všeobecné vzdelanie však vyžaduje doplnenie špeciálnymi vedomosťami, čím sa odborná kvalifikácia stáva spoločensky a prakticky účinná.

Preto v budúcnosti bude treba všetkým frekventantom škôl rozličných stupňov dávať primerané základné všeobecné avšak odbrne diferencované znalosti pri relatívne úzkej špecializácii, ktorá je v súlade s dĺžkou práce a s organizačnou štruktúrou výroby.

Tak napríklad základný odbor pre robotnícke povolanie – zootechnik – mechanizátor by sa mohol hlbšie členiť na tieto špecializácie: výroba mlieka a reprodukcia stavov kráv, výroba hovädzieho a bravčového mäsa a reprodukcia stavov ostatného HD, výroba vajec a hydinového mäsa, ovčiarstvo, výroba kožušín, rybárstvo.

Podobne by bolo možné orientovať aj výučbu odborníkov so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním. U týchto pracovníkov však treba dať prednosť postgraduálnym formám pri profilovaní na úzku špecializáciu. To znamená, že užšie špeciálne vedomosti súvisiace s jednotlivými pracovnými a výrobnými procesmi a s konkrétnymi funkciami by mali získať v ďalšom vzdelávaní po absolvovaní školy podľa potrieb jednotlivých podnikov, v ktorých budú pracovať. Najvhodnejšou formou sa tu ukazuje postgraduálne štúdium, v rámci ktorého sa absolventi môžu napríklad v ŽV špecializovať na technológiu výroby mlieka a hovädzieho mäsa, produkciu bravčového mäsa, výživu poľnohospodárskych zvierat, produkciu vajec a hydinového mäsa, plemenárske chovy atď. Podobne by sa mali špecializovať aj veterinárni lekári a odborníci v rastlinnej výrobe.

Zmyslom uvedených námetov je dať podnet k tomu, aby výchova odborných pracovníkov bola zosúladená s predpokladom špecializácie a koncentrácie výroby ku ktorej bude postupne dochádzať cestou kooperácie a integrácie poľnohospodárskej výroby.

Došlo dne 10. 9. 1975

FOLTÍN B., SIROTSKÝ L. (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a výživy, Bratislava). *Problémy zvyšovania kvalifikácie v súvislosti s rozvojom veľkopriestorovej kooperácie*. Sbor. ÚVTI - Sociol. zeměd. 11 (2) : 101-110, 1975.

Veľkopriestorová kooperácia v poľnohospodárskej výrobe nastoľuje problémy, ktorých riešenie je spojené so zmenami tak v technickej a ekonomickej, ako aj sociálnej oblasti. Rast technickej úrovne poľnohospodárskej výroby vedie všeobecne k zvyšovaniu podielu kvalifikovanej práce, čím určuje požiadavky na kvalifikačnú úroveň riadiacich i výrobných pracovníkov. Jej zabezpečenie preto vyžaduje cieľavedomý, plánovitý prístup k profesionálnej príprave pracovníkov, ktorý obsahuje tak riešenie otázky doškolenia do výroby už zapojených, ako aj výberu a odbornej profilácie tých s ktorými sa počíta v perspektíve. Poznatky z výskumu súčasného stavu kvalifikačnej úrovne, predovšetkým výrobných pracovníkov, kooperatívnych obvodov Spišská Nová Ves, Liptovský Mikuláš a Galanta, vo väzbe na plán rozvoja výroby do roku 1990 svedčia o potrebe výrazného kvalifikačného rastu pracovníkov. S tým súvisí aj požiadavka na vybudovanie vyhovujúceho výchovného systému. Problém výchovy pracovníkov však nemožno zúžiť len na oblasť odbornej špecializácie, ale treba ho vidieť ako zdroj poskytujúci ucelené technické, ekonomické a politické poznatky z oblasti teórie i praxe. Len takto pripravený pracovník môže plniť na požadovanej úrovni výrobné úlohy, mať spoluúčasť na jej riadení a byť iniciatívnym a politicky správne orientovaným členom podnikového kolektívu.

ФОЛТИН Б., СИРОТСКИ Л. (Научно-исследовательский институт экономики сельского хозяйства и продовольствия, Братислава). *Проблемы повышения квалификации в связи с развитием крупномасштабной кооперации*. Sbor. ÚVTI - Sociol. zeměd. 11 (2) : 101-110, 1975.

Крупномасштабная кооперация в с/х производстве приносит проблемы, решение которых связано с переменами как в технико-экономической, так и в социальной областях. Рост технического уровня с/х производства ведет к росту доли квалифицированного труда, что повышает и требование к квалификации руководящих и производственных работников. Обеспечение этих факторов требует целенаправленного, планового подхода к профессиональной подготовке работников, решения вопросов производственного обучения уже включенных в работу людей, отбора и профилирования тех, которые поступят на работу. Данные обследования современного уровня квалификации гл. образом, производственных работников, в кооперативных районах Спишска Нова Вес, Липтовски Микулаш и Галанта в увязке с планом развития производства до 1990 г. свидетельствуют о необходимости в сильном росте квалификации работников. С этим связано и требование к созданию соответствующей системы обучения. Проблему воспитания работников не следует, однако, ограничивать лишь областью квалификации, а рассматривать ее как источник технических, экономических и политических сведений в области теории и практики. Лишь работник с такой подготовкой может выполнять задания на требуемом уровне, участвовать в управлении, быть инициативным и политически надежным членом коллектива предприятия.

Adresa autorů:

JUDr. Bartolomej Foltín, CSc., ing. Lubomír Sirotský, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a výživy, Trenčianska 55, 880 27 Bratislava
